

Hjelmslev Herred.

Historisk-topografisk skildret

af CHR. HEILSKOV.

(Fortsat.)

Mesing Sogn,

Anneks til Adslev, omgives af dette, Venge og Skanderup Sogne, Skanderborg Købstadjorder og Stilling Sogn, fra hvilket sidste det skilles ved den smalle,

Kort over Mesing Sogn.

skovbevoksede Dybdal. De højtliggende og bakkede Jorder er frugtbare og muldede med Lerunderlag. Højdepunkter er Hagested, Grishøj (det højeste Punkt, 96 m), Horshøj og Skovshoved. Langs Sydgrænsen (mod Skanderborg Købstadjorder og Skanderup Sogn) løber Illerup Aa gennem frodige, blomsterrige Enge.

Skovene (nu ialt 180 Td. L.) findes ved Sognets Sydgrænse. De hænger malerisk paa Bakkeskrænterne

ned mod den smilende Illerup Aadal, gennemfurede af dybe Kløfter, disse Skove, der er dejlige og dragende i Sommersol, dybt tungsindige i Vinterdis. Deres Navne er Sønderskov (1645: Meising Synschouff), der vel er den samme, som 1731 kaldes Mesing Skov og hvori fandtes Vildsvin¹). Vejen fra Mesing til Stampemøllen fører nedad gennem denne Skovs vestre Hjørne, hvor Grænsen mod Skanderup Sogn dannes af en dyb Kløft, kaldet Helligkildesbæk. Øst for Sønderskov ligger den lille Tingdalskov, hvorefter følger de to Skovstykker Lilbæk, Bydal og længst mod Øst Borgmesterskov. Denne sidste har utvivlsomt Navn efter Borgmester Basballe i Aarhus, der ejede den c. 1717 med tilhørende Selvejergaard af 7 Td. H.²). Gennem denne Skov strækker sig fra Nord til Syd den ovenfor nævnte idylliske og dejlige Dybdal, en Jeksendal en miniature. En ny Vej fra Stilling til Mesing krydser denne Dal og klarer Bakken med flotte Sving op gennem Skoven, der her fra og nordpaa kaldes Dybdalsskov.

Af Skovarealer omtales 1645 tillige »Dybdalsz Krog Vd wed siden paa Nyedamb«, og straks derefter tales der om »Priszis Kierd« (α: Kær), uden at man dog kan se, om det har ligget i Mesing Sogn³).

Sognet havde 1682 21 Gaarde, alle i Mesing By⁴). Det maa have været Tvillinggaarde, thi i 1690 opgives deres Antal til 11 foruden 6 Huse⁵). I 1808 var her 15 Gaarde (alle i Mesing By) og 22 Huse, i 1859 det samme Antal Gaarde og 25 Huse (hvoraf 1 Gaard og 16 Huse udenfor Byen), i 1921 98 Gaarde og Huse. I 1843 fandtes der i Sognet et Teglværk. Det laa syd for Sønderskov nær den saakaldte Balravnsknold. Stedet kaldes endnu »Teglovn« . Et andet Teglværk menes at have ligget nordvest for Mesing paa en Mark, som kaldes Tronholm.

Sognets Kongetiende (12 Td., 6 Skp., 2 Fdk. H.)

¹) Saml. til jydsk Hist. og Topogr. 3. R. VI, 181.

²) Hübertz: Aktst. vedk. Staden og Stiftet Aarhus III, 359.

³) Orion. 1851, S. 217.

⁴) Chr. V's Matrikel.

⁵) Thotts Saml., Fol., 696, Kgl. Bibl.

skødedes 1688 af Kronen til Margrethe Wilders, Fr. Werdelmanns Enke¹⁾. Hun maa vel have solgt den til Kapt. Jens Leegaard til Kornerupgaard paa Sjælland. Thi 1705 skødede denne Kongetienden til Regiments-skriver Chr. Knudsen Gyberg, der 1718 lod den gaa videre til sin Svigersøn, Præsten Hr. Jens Harlev til Harlev og Framlev, samt dennes Hustru Christine Sophie Gyberg og Arvinger for 750 Rdl.²⁾. Jens Harlev skødede saa 1723 Kongetienden til Kronen for 800 Rdl.³⁾. Kirketienden blev samme Aar af Amtmand Jørgen Grabow skødet til Kongen med Kirke og Kirkejord, som han havde købt den af Hr. Anders Knudsen Thoustrup, Sognepræst til Aarslev og Tilst. Kongen betalte herfor 1000 Rdl.⁴⁾.

Folketal:

1769	1787	1801	1834	1840	1860	1880	1890	1901	1911	1921
184	184	191	258	282	387	402	416	395	394	411

I Sognet findes kun den ene By:

Mesing,

ogsaa skrevet Mjesing, hvad der svarer til den stedlige Udtale, med Kirke, Skole, Telefonstation, Forsamlingshus (opf. 1888), Brugsforening, Købmandshandel og Vandtaarn (opf. 1912). En Mølle laa indtil for nogle Aar siden paa Marken. Det er en ret anselig By, hvor man endnu finder flere kønne gamle Bindingsværkshuse. Der findes i Byen et lille privat Museum med Oldsager og andre gamle Minder, samlet gennem en lang Aarrække af Skomager Ansgar Andersen.

Byen, der sikkert hører til de ældgamle, nævnes saa tidligt som ca. 1170. Venge Kloster ejede nemlig i sin Tid Jord i Mesing til en Værdi af 10 Mark Sølv, hvilken Jord de omkring 1168 overdrog til Nils Nødd og Glip af Aabard⁵⁾. Saa nævnes Byen atter 1287, da

¹⁾ Kr. Skød. II.

²⁾ Topogr. Saml. p. Papir.

³⁾ Anf. St.

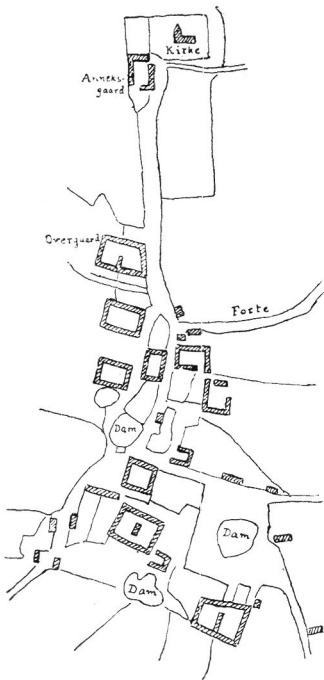
⁴⁾ Anf. St.

⁵⁾ Øm Klosters Krønike i Aarhus Stifts Aarb. 1932, S. 72.

Biskop Tyge i Aarhus udstedte et Pergamentsbrev paa en Gaard i »Mesingh«¹⁾. Et Aarhus Domkapitels Brev viser, at Hr. Niels Brock 1330 skænker Mesing m. m. til Ring Kloster. Fem Aar efter udsteder Mikkel Jonsen paa Peder og Mikkel Hagensens Vegne Brev

paa en Gaard i Mesing til Ring Kloster²⁾. I 1350 skøder Peter Slacke (eller Stacke) en Gaard sammesteds til Kronen³⁾; og 1377 afstaar Johannes Degn (Diaken), Foged paa Odden i Vendsyssel, al sin Rettighed i Mesing til Abbed Nichlisen⁴⁾. 1408 skødede Jens Lauesen og hans Brødre til Biskop Bo i Aarhus 4 Gaarde i Mesing, og samme Aar overdrog Ebbe Lauritsen (maaske en af Brødrene) 4 Gaarde til samme⁵⁾. En Gaard i Fensten (Hads Herred) mageskiftedes 1414 af Kronen med 2 Gaarde i Mesing⁶⁾.

I Aarene 1461—62 nævnes Mesing (»Miesingh«, »Miesyng«, »Meesing«, »Mesingæ«) adskillige Gange i en Retssag om Gæld og Faldsmaal samt voldelig Fremfærd. Det kan ikke bestemt afgøres, om Hovedpersonen var fra Me-

Originalt Matrikelskort over Mesing By 1817.

sing, men alt tyder paa det. Nok er det, at Slutningen af Dramaet udspilles i Hjelmlev Herred. Det begynder med følgende Brev af ^{15/10} 1461:

¹⁾ Æ. d. A. I, 239.

²⁾ Anf. St.

³⁾ Anf. St. S. 232.

⁴⁾ Anf. St. S. 234.

⁵⁾ Anf. St. III, 275, 281.

⁶⁾ Anf. St. II, 118.

»Vi Erik Bjørnsen R. [5: Ridder] og Hovedsmand paa Skive, Hartvig Smalsted, Prior i Ring Kloster, Per Juel, Jes Olsen af Jelling og Johan Wille Borger i Horsens hørte og saa i Borgestuen paa Skanderborg, at en, som hedder Christiern Mortensen af Melsing, sagde for os og mange flere, at han var i Harlevholm, paa den Tid Per Nielsen, Lave Brocks Svend, havde grebet Anders Skade og bundet ham i en »flyeder« [5: Lænke] under et Bord; da tilbød Christiern Mortensen, at han vilde borge for Anders Skade i saa Maade, at han skulde komme for Hr. Erik Ottesen [Rosenkrantz], Lensmand i det samme Len [Skanderborg], eller til sit Herredsting, og der skulde han gøre Lave Brock alt det, som han var ham pligtig enten til Minde eller til Rette; og det han saa tilbød, kunde han ikke nyde, men vilde han selv 6te forvisse ham 40 lødige Mark eller »manec« ind paa Estrup, da vilde han faa ham den Mand ud og ellers ikke«.

Hermed er Sagen ikke forbi, men dukker op ved Hjelmslev Herredsting Aaret efter. Før at gøre Fremstillingen mere anskuelig foretrækker jeg at omredigere de tunge og omstændelige Tingsvidner af 22. Febr. og 15. Marts: En »beskeden« Mand Anders Møller, »som man Skade kårder«, var kommen i Gæld til Lave Brock paa Gl. Estrup. Og dér var Anders kommen godt op at køre. Lave Brock faar i »Dansk biogr. Lex.« følgende kønne Skudsmaal: »Han var en voldsom, ustyrlig og trættekær Person, hvis hele Liv gik hen med uafsladelig Strid og Fejde. I 15 Aar (1460—75) førte han en, kun ved kortvarige Forlig afbrudt Fejde med Slægten Rosenkrantz, særlig med dennes to Hovedrepræsentanter, Hofmesteren Otte Nielsen og Sønnen Erik Ottesen Rosenkrantzerne kunde ikke faa Bugt med deres ustyrlige Modstander. Han fængslede, pinte, mørbankede, ja endog dræbte deres Tjenere, han lagde sig uden for deres Borge med væbnet Mandskab og truede med at slaa dem ihjel«.

Altsaa, Anders Skade møder paa Hjelmslev Herredsting, hvor han faar et Vidne af 8 Dannemænd

(hvoriblandt Jes Michelsen af Mesing) der saa og hørte, at Anders Skade havde været 2 Tingdage paa Herredstinget og Jes Ulf paa hans Vegne paa det 3die og bød til Gæld og Faldsmaal samt klagede over, at den Mand (Lave Brock), der havde lovsøgt ham, ikke vilde lade ham kvit, som Ret var. Saa spurgte Anders Skade Kongens Foged (Mads Palnesen) og Herredsmændene, »hvore« han skulde skilles ved den Gæld og Faldsmaal, som han udbød, fordi Lave Brock ikke vilde annamme det eller nogen paa hans Vegne og holdt ham derover i »Dele« (Trætte) med Urette. Dertil svarede Fogden og Herredsmændene og bad ham udlægge fuld Gæld og Faldsmaal; vilde ikke »anner« annamme det, burde Kongens Foged gøre det og lade ham blive fri for Tiltale. Derpaa udlagde Anders Skade saa Penge og fuld Værd.

Det andet Vidne æskes af Jes Ulf. Hans 8 Vidner havde set og hørt, at velbyrdig Mand Hr. Erik Ottesen, Ridder, lod byde en Mand i Rette 3 Ting, som hedder Anders Skade, hvilken han fandt bunden af Lave Brocks Svende, der vilde have ført ham ud af det Len, som Hr. Erik havde at raade over paa Kong Christians Vegne. Da vilde Hr. Erik ikke tilstede, at han skulde føres ud af hans Len og andetsteds hen i Rette end til hans eget Herredsting. Hvorpaa Hr. Erik tog Anders Skade til sig og førte ham i Rette ved Hjelmlev Herred 3 Tingdage; om han havde forbrudt Liv, »lemmæ« eller Gods, da skulde han bøde derfor efter Retten. Men der kom ingen, som klagede ham noget paa.

Ved det sidste Retsmøde d. 15. Marts beklæder Christiern Mortensen i Mesing Dommersædet i Stedet for Herredsfogden Mads Palnesen¹⁾. Denne optræder nemlig paa beskeden Mand Jes Ulf, Foged paa Skanderborg, hans Vegne og faar et 8 Mænds Vidne om, at Jes Ulf paa Tinget havde medbragt Guld og Sølv og rede Penge og bød dem til Lave Brock eller nogen paa hans Vegne for alt det, Anders Skade var

¹⁾ En senere Herredsfoged, Søren Pedersen, boede omkring 1570 i Mesing.

ham pligtig. Og Mads Palnesen havde været 2 Tingdage paa Tinget og budt Guld og rede Penge frem, om nogen paa Laves Vegne vilde »hænde« dem. De 8 Mænd havde ligeledes set, at 2 Dannemænd havde sendt Thord Simonsen Bud, at han skulde komme til Tinget og paa Laves Vegne tage imod, hvad Anders Skade var ham pligtig. Den fungerende Foged og Herredsmændene fandt da for Rette, at eftersom ingen anden vilde tage mod Pengene til Lave, tilkom det Herredsfogden at gemme dem og »fare med dem som Lov er«¹⁾.

I 1466 skænkede Peder Olsen i Mesing paa Ole Pallesens Vegne en Gaard i Mesing til Ove Michelsen. Denne Gaard er en af dem, der vedblev at være i Selveje ned gennem Ryttergodstiden²⁾. 1477 skødede Biskop Jens i Aarhus blandt andet Gods en Gaard i Mesing, som Jes Michelsen beboede, til et Kapel i Aarhus Domkirke³⁾. Her træffer vi aabenbart den samme Jes Michelsen, der er nævnt ovenfor under Retssagen fra 1462.

Det var Mesings Middelalderkrønike, og den er jo noksaa righoldig — endog underholdende. Vi gaar nu over i Reformationstiden og træffer der først paa et Tingsvidne af 1533, som bevidner, at nogle Bønder i Mesing havde tilegnet sig noget Jord fra Ringkloster med Urette⁴⁾. Knud Galten i Aarhus og Frants Nielsen i Galten samt paa sin Moders Vegne Jochim Nielsen sammesteds skødede 1538 en Gaard i Mesing til Peder Michelsen og Michel Knudsen i samme By. Ogsaa denne Gaard bevarede i Selveje gennem Tiderne⁵⁾. En Gaard i »Meysinge« By, der laa under Mariager Kloster og tilhørte Jørgen Skram til Tjele, skødedes 1568 til Kronen⁶⁾. 1574 skødede Peder Skriver i Borup (Adslev Sogn) til Kronen en Gaard; og samme Aar mageskiftede Erik Lykke, Embedsmand

¹⁾ Erslev: Danske Breve fra Middelald. 2. Ser, I.

²⁾ Ekstrakter af Skøder etc. fremlagte i Ryttersessionen 1691.

³⁾ Script. rer Dan. VI, 509.

⁴⁾ Æ. d. A. I, 237.

⁵⁾ Extrakt af Skøder etc.

⁶⁾ Kronens Skøder I.

paa Riberhus, en ham tilhørende Gaard i »Meissing« til Kronen¹⁾. $11/4$ 1580 kom en Gaard her, tilhørende Jørgen Lykke til Mariager Kloster, under Kronen²⁾.

Ved det 16. Aarhundredes Slutning ejede Iver Lassen, Grovsmed ved Skanderborg Slot, og hans Hustru Arvepart i en jordegen Gaard i Mesing. 1587 fik han Livsbrev paa den Gaard ved Skanderborg Slot, som han da boede i, uden Afgift til Gengæld for, at han havde lovet at tilskøde Kongen sin Arvepart i Gaarden i Mesing. Lensmanden Claus Glambech fik da Ordre til at tage Skøde af Iver Lassen paa dennes og Hustrus Arvepart, sætte denne i en rimelig Skæppe-skyld og indskrive samme i Jordebogen³⁾.

1589 gjorde Kronen et Mageskifte med Jomfru Sophia Gyldenstjerne, Abbedisse i Maribo Kloster, hvorved Kronen bl. a. fik 3 Gaarde i Mesing, som Frederik II lagde under Skanderborg Slot⁴⁾.

Paa denne Tid boede i Mesing Søren Poulsen, forhenværende Tingskriver i Sabro Herred, hvem Thomas Fasti til Vennergaard (Ning Herred) havde forfulgt til Herredsting og faaet Dom over, fordi han var omgaaedes falskelig med Skrivningen og Oppebørselen af den 1588 udgivne Skat. Lensmanden, Manderup Parsberg, fik da 1591 Ordre til at lade Søren Poulsen anholde. Men samme Søren, der var bleven »fordelt« (anklaget) til Tinge og dømt fra sin Ære og Mandhelg, fik 1596 Oprejsningsbrev, da Manderup Parsberg siden havde taget hans Boslod og paa Kongens Vegne var bleven tilfredsstillet for den Sag⁵⁾.

1617 brændte der 5 af Kronens Gaarde i Mesing, og de 5 Beboere blev da $19/7$ samme Aar fritaget for et Aars Landgilde og fik nogen Hjælp af Skovene til Gaardenes Genopbyggelse⁶⁾. To Aar efter klager 4 af disse Bønder (Søren og Peder Rasmussen, Jens Sørensen og Rasmus Moritsen) over, at de ikke kunde

¹⁾ Kronens Skøder I.

²⁾ K. B.

³⁾ Anf. St.

⁴⁾ Anf. St.

⁵⁾ Anf. St.

⁶⁾ Anf. St.

blive ved Magt, medmindre de fik yderligere Benaadning. Kongen bevilgede da, at de endnu et Aar maatte være fri for Landgilde, Ægt og Arbejde¹⁾.

I 1699 bevilgede Kongen Ekvipagemester Claus Güntelberg bl. a. 12 Td. 6 Skp. 2 Fdk. Hartkorn i Mesing²⁾.

1761 var der 10 Gaarde i Mesing, deriblandt en An-

Den ældste Skole i Mesing.

neksgaard. De 7 Gaarde hørte under Rytterdistriktet, 3 var Selveje. Den ene af disse sidste blev 1764 tilskødet Kammerraad, Borgmester Morten Geertsen i Aarhus³⁾. Samme Kammerraad fik ²¹/₁₀ 1768 Koncession paa den kgl. forbeholdne Jagttrettighed paa Mesing Bys Marker⁴⁾.

Byen solgtes ved Ryttergodsauktionen ²³/₄ 1767 til

¹⁾ K. B.

²⁾ Topogr. Saml. p. Papir.

³⁾ Jordebogen af 1761. I 1718 var der i Byen 6 Selvejere.

⁴⁾ Rentekammerets Eksp.-Prot.

en Laursen — hvem han nu har været — for 3352 Rdl.¹⁾. (Den bestod 1651 af 9 Helgaarde og 1 Bol. De 6 Helgaarde og Bolet var Kronens, Resten Bøndergods).

Mesing By blev udskiftet 1817 af A. J. Tinghuus.

Skolen er formodentlig oprettet i Slutningen af det 18. Aarhundrede; før den Tid søgte Børnene den kgl. Skole i Stilling. Den første Skole holdtes i det her afbildede gamle Bindingsværkshus. Paa en Overligger over Indgangsdøren er udskaaret Aarstallet 1679. Den nuværende Skole bestaar af af en ældre Del fra 1853 og en ny fra 1912.

I Byen findes en fælles Bysmedie, ombygget 1898.

Gaarde i Mesing By:

Mesinggaard ejedes ca. 1767 af Christen Jensen og derefter af hans Søn Frederik Christensen. Denne overdrog 1818 Gaarden til Sønnen Christen Frederiksen. Ved dennes Død i 1828 overtog Landinspektør Anders Hauberg, der var gift med en Søster til C. F., Gaarden. I 1848 gik den saa over til A. Haubergs Søn Therkel H., der en Tid var Formand for den gamle Skanderborg Amts Landboforening. Hans Datter blev gift med Branddirektør Ole Lund, der havde Gaarden fra 1880 til 1911, da den overtoges af Sønnen, Branddirektør Therkel Hauberg Lund.

Gaarden har en meget stilfuld Hovedbygning, og Avlsbygningerne er nyopførte.

Søndermark ejes af Sognefoged E. Lund Christiansen. Han overtog den i 1893 efter sin Fader, der havde ejet den i en lang Aarrække.

Enghavegaard tilhørte i forrige Aarhundrede Christen Olsen, senere i ca. 7 Aar B. Ørnstrup, derefter Christen Jensen. Han havde kun Gaarden i faa Aar og solgte den i 1905 til Peter Laursen Andersen.

Damgaard ejedes i forrige Aarhundrede af Peder Jensen, derefter af Sønnen Jens Pedersen, der solgte den til Jens Jensen. Senere var Gaarden stærkt i Handelen, og mindst en halv Snes Ejere fulgte rask efter hverandre. Nu tilhører Gaarden Marius Herskind.

¹⁾ Begtrup: Agerdyrkningens Tilstand, S. 463.

Smedegaarden er Navnet paa en Gaard, der blev udstykket, vistnok i 1860'erne. Gaardens Bruger var Byens Smed.

Ved Sydsiden af Sønderskov ude ved Kanten af Engen ligger de romantiske Rester af en Langdysse, kaldet Balravnsknold. Det er en træbevokset Jordforhøjning omgivet af tildels adsplittede Sten, men uden Gravkammer. Sagnet lader en Kæmpe ved Navn Balravn være begravet her. Da Mesing Kirke blev bygget og han hørte Klokkeklangen derfra, blev han saa vred, at han kylede en stor Sten efter Kirken. Den ramte dog ikke, men blev liggende oppe i Skellet mellem Mesing og Haarby Marker og blev kaldt Bukkestenen. Her laa den, indtil den blev hugget i Stykker, da Bækgaarden i Haarby blev bygget. Man fortæller, at Stenen bar Mærker af fem Fingre¹⁾.

Oppe i Skoven ligger Gravhøjene Præstehøj og Brevlinghøj, mellem hvilke Sagnet lader en hovedløs Præst vandre og det — i Modsætning til, hvad der ellers plejer at være Tilfældet — ved højlys Dag. Flere andre Oldtidshøje her i Sagnet er nu — ligesom andetsteds — sløjfede.

Til de nyere Fortidsminder maa henregnes Resterne af de to Byens »Forter«, en nordre og en søndre. Den første har udgaaet fra den nordre Ende af Byen i nordøstlig Retning (man ser endnu Indgangen til den) derefter lige i Nord og siden bøjende vestligt op til den tidligere Udmærk ved den gamle Ry-Vej. Forten er nu overpløjet, men hvor den støder op mod Vejen, der gaar syd om Kirken, kan Vejbanen endnu spores.

Den søndre Forte eksisterer endnu som Markvej sydpaa. Paa et godt Stykke følges den paa Vestsiden af et gammelt Stengærde, delvis bevokset med Tjørn og vilde Roser. Man maa haabe, at denne Stump Minde om Fortidens Landbrug faar Lov at staa urørt.

¹⁾ D. F. S. 2157.

Marknavne 1683: Bartoften, Bastebjerg, Blokkerne ved Elkie, Blæsbjerg, Brestebjerg, Bybjergs Fald, Egenappe, Grete-lin, Grishøj, Havrebjerg, Havreskud, Hogsted, Hundshullerne, Højmands Horn, Kirkegaardsager, Krogagre, Kroghøjsfald, Kæl-lingtoften, Laae Agre, Lille Tvær Fald ved Nydam, Meising Dams Blokker, Nedenfor Hullerne, Nedertoutum, Norden Mørkemose, Norden Tikiers Fald, Raagenfald, Rølland, Røngade, Sandhøfd, Skovshoved, Slattenkrog, Sommers Toft, Stouenagre, Steestokke, Store Humlehøj, Stubingshafn, Suenchis Ager, Svinebjerg, Toss-krog, Toutum, Trætons Ager, Tværagre i Hellestrup, Tværblok-kerne, Ved Humlehøjs Fald, Østertværmaal.

Enlige Bebyggelser.

Nørrelyst nordvest for Byen, laa indtil 1892 ved Kirken, var en Anneksgaard til denne og som saa-dan tiendefri langt tilbage i Tiden. Gaarden ejedes i forrige Aarhundrede af Christopher Jensen, hvis Enke giftede sig med Jens Sørensen. Derefter gik den over til Sønnen Jens Jensen Kirkegaard, hvis Søn Jens Jør-gen K. arvede den 1878. Derefter overtog hans Søn Jens Edvard K. Gaarden i 1911.

Nørrelund, en Gaard, der midt i forrige Aarhun-drede ejedes af Anders Andersen. Efter ham gik den over til hans Søn Laurs Andersen, der var ugift, hvor-efter dennes Broder Rasmus A. fik Gaarden. Denne overtoges derefter af Thomas Rasmussen Leth og ejes nu af Kresten Kristensen.

Mørkelund, en Gaard nordligst i Sognet, tilhø-rende Peder Jacobsen.

Overgaard hed en Gaard i Mesing By, der menes at have været gammelt Selveje. Formodentlig er det den, Rasmus Rasmussen faar Skøde paa 1450¹⁾. I Ma-triklen af 1688 staar den for 4 Td. 3 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. H. og ejedes ogsaa da af en Rasmus Rasmussen. Han havde formodentlig en Søn Laurs Rasmussen, idet en Rasmus Laursen, der kan have været dennes Søn, døde 1755. Sidstnævntes Søn Rasmus Rasmussen Overgaard fik 1766 af Ryttersessionen paa Skander-borg Slot udstedt et »Husbondholds-brev« paa Gaar-den. Efter Rasmus Overgaards Død arvede Sønnen af samme Navn Gaarden, og efter hans Død gik den

¹⁾ Rentekammerets Arkiv II, 139 Nr. 39.

over til hans Søn Peder Rasmussen O., der døde 1873. Senere ejedes Gaarden af Ole P. Herskind, der udstykkede den i 1900. Paa Hovedparcellen opførtes den Gaard ude paa Marken, der nu tilhører Claus Andersen.

Pedersminde, en Gaard, der har været ejet af Jens Peder Sørensen, siden af Ole Jensen og nu tilhører Chr. Jensen.

Vestergaard udflyttedes 1840 og ejedes dengang og 10 Aar senere af Peder Christensen, derefter af Svigersønnen Anders Jacobsen, hvis Enke giftede sig med Knud Laursen. Denne overtog Gaarden 1887, et Aar efter at den var brændt. Nuværende Ejer er Kristian Skov Laursen, den forriges Søn.

Elkær, en Gaard, der har været ejet af Rasmus Rasmussen Overgaard, efter hvem den tilfaldt Svigersønnen Chr. Hauberg. Nuværende Ejer er Jens Kirkegaard.

Karenslund blev udflyttet (dog kun i ubetydelig Afstand) vest for Mesing By 1840. Den daværende Ejer hed Rasmus Rasmussen. Han opkaldte Gaarden efter sin Hustru Karen. Derefter ejedes Gaarden af Frands Thomsen Block, der var gift med forriges Plejedatter. Block afstod i 1880'erne Karenslund til Sønnen Rasmus B., som 1902 solgte den til Jens Jørgen Jensen. Han har delvis ombygget Stuehuset, som derved er blevet særdeles stilfuldt. Den nuværende Ejer er Holger Rasmussen.

Horsbjerggaard i Nærheden af Horsbjerg er udstykket af Karenslund. Gaarden ejedes til 1893 af Hans Block og derefter af Svogeren Anders Christensen Hauberg, nu af dennes Søn Søren H.

Arnelund har været ejet af Peder Olsen og derefter af Ole Mikkelsen, som stiftede et Legat. I 1850 ejedes Gaarden af Jens Jørgensen og derefter fra 1870 af Svigersønnen Jens Jensen Kirkegaard, hvis Søn af samme Navn overtog Gaarden 1893. Nu ejes den af sidstnævntes Svigersøn Ole Brandt.

Vidtskue hedder en Gaard, der ved Midten af forrige Aarhundrede er udflyttet fra Byen af daværende Sognefoged Mads Poulsen. Hans Søn Mads Poulsen solgte Gaarden til Niels Nielsen. Senere

fulgte fhv. Sognefoged Niels Bjerregaard og derefter hans Svigersøn Hans Jensen, den nuværende Ejer.

Egelund tilhørte 1791 Laurs Christiansen, derefter Sønnen Christian Laursen, efter hvem Gaarden i 1835 overtoges af dennes Søn Rasmus Christiansen, i en lang Aarrække Medlem af Amtsraadet. Han solgte 1874 Gaarden til Søren Rasmus Jensen, gift med den torrige Ejers Niece fra Hemstok. I 1905 overtoges Gaarden af S. R. Jensens Søn Jens Sørensen Melballe. Den blev udflyttet samme Aar.

Hedelund, en lille Gaard mellem Borgmesterskoven og Dybdal, ejedes i forrige Aarhundrede af Peder Thøgersen († 1886), efter hvem den blev overtaget af Svigersønnen Smed Niels Andersen, der drev stor Forretning med Jernpumper. Han solgte Gaarden 1917, og den ejes nu af Hans Christian Jensen.

Nygaard ejes af Chr. Sommer, der overtog Faderens gamle Ejendom, som var en Parcel af Smedegaarden i Mesing By. Ejendommen har C. S. forøget med tilkøbte Arealer. Gaarden, der har sit eget Vandværk, som faar sit Vand fra Dybdal, har Ejeren helt bygget om fra ny.

Østergaard er udstykket fra Damgaard. Den ejedes 1876 af Morten Mortensen Weis og nu af Søren Haurum.

Kulhytten hed en lille Ejendom, der har ligget paa Skraaningen af Dybdal. Her har før i Tiden været drevet Kulsvieri. Huset er nu flyttet op paa Bakken.

I Sognet har der i længst forsvunden Tid ligget en By eller Gaard kaldet Ravndal. Den maa vistnok have eksisteret som By i 1287, da Biskop Tyge i Aarhus udstedte et Pergamentsbrev paa en Gaard »vdj Rauffndall«. Saa hører vi ikke mere om Stedet før 1550, da det atter omtales. Men Byen er da formodentlig forsvundet, eftersom et Tingsvidne siger, at Ringklosters Tjenere har pløjet og saaet »i Meszingh vdj Raundals Marck« og at de var berettiget dertil. Samme Aar æskede en Mand ved Navn Jørgen Knudsen paa Ringklosters Vegne hvilke Breve Ravndals Marks Lodsejere havde paa nævnte Mark. I et andet

Tingsvidne fra samme Aar forpligter Lodsejerne sig til hvad Lov og Ret kunde medgive i Trætten om Ravndals Mark. Et andet Tingsvidne fra samme Aar haves i denne Sag. Den ovennævnte Jørgen Knudsen ses deri at have 3 Gange paa Hjelmslev Herreds Ting forbudt at føre Sæd i Ravndals Mark eller at føre bort, hvad der var saaet, indtil Herluf Trolle, Forstander for Klosteret, fik sin Anpart at vide i samme Mark. Endelig er der et tredje Tingsvidne fra 1550, hvori Jørgen Knudsen paa Klosterets og Herluf Trolles Vegne æsker Udlæg i Ravndals Mark af Bønderne i Mesing samt vedkender sig »huer tredie fur« i forskrevne Ravndals Mark, saavel som en Gaards Eje i Mesing Mark. 1553 er det galt igen, som det ses af et Brev, hvori klages over, at Herluf Trolle ikke sker Ret i Ravndals Skov og Mark. Næste Aar gentages Klagemaalet »ahnlangendis Findall¹⁾ och Rauffindalls marck«. Endnu i 1555 beklager Oluf Jørgensen (formodentlig Søn af ovennævnte Jørgen Knudsen) paa Klosterets Vegne, at dette ikke sker Fyldest i Ravndals Mark²⁾. Søren Michelsen indværgede 1574 samme Mark paa sin egen og sine Medarvingers Vegne til frie (fire?) Bøndergaarde i Mesing for deres rette endels Ejendom, som dennem og deres Forældre haver af Arilds Tid efterfulgt for en evindelig Ejendom³⁾.

Skulde man mon ikke paa en eller anden Maade kunne sætte Navnet Ravndal i Forbindelse med den tidligere nævnte mystiske »Balravn«?

Hvor har nu Ravndal ligget? Ja Navnet paa det lille Skovstykke Bydal synes her at give et godt Fingerpeg. Yderligere benævnes et Højdepunkt mellem Bydal og Lilbæk Bybjerg. Her i Nærheden maa vel Pladsen for den lille By være at søge. Derimod ved man med Sikkerhed, hvor Ravndals Mølle, en Vandmølle, der nævnes 1554⁴⁾, har ligget. Nederst i Tingdalen, hvor der er anselige Kildevæld, ses Stedet for den tildels overgroede Mølle-dam,

¹⁾ I Skanderup Sogn.

²⁾ Æ. d. A. I, 237—39.

³⁾ Hjelmslev Herredsbog.

⁴⁾ Trap, 4. Udg.

og syd for denne ud mod Engen finder man tydelige, nu træbevoksede Rester af den gamle Mølledæmning. Ved den fordums Mølledam ligger nu en lille straa-tækt Hytte med Vandværk, der forsyner hele Mesing By med Vand. Dette drives op ved Underfaldshjul. En Eng nedenfor kaldes Møllemaae. Bækken løber om ved Balravnsknold og ud i Illerup Aa.

Sydøst for Ravndals Mølledæmning er der et Væld, som kaldes Helledi, og et Sted der ved benævnes Hellediskol.

Nogle Mænd af Skanderborg Ladegaard og Jeksen vidnede 1698 paa Tinge med Ed og opholden Finger efter Loven, at de havde synet de to Broer i »Ravndals Hauge« mellem Skanderborg Ladegaard og Jeksen, »som er en alfare Landevej til Randers«. Den ene Bro befandtes »gandske øde«¹⁾.

Kirken

ligger i den nordre Kant af Byen. Den er lille og ejendommelig og bestaar af Skib og Kor (begge fra romansk Tid af Granitkvadre paa Sokkel med Skraakant), Taarn samt Vaabenhus mod Syd. Over Syddøren (fra Vaabenhuset til Kirken) findes en Tympanon med to Løvefigurer. Norddøren og flere Vinduer er tilmurede. I den senere Middelalder fik Skib og Kor Hvælvinger (nu med rødmalede Ribber), og Taarnet (med stor aaben Bue mod Vest) og Vaabenhuset, begge af Mursten og hvidkalkede, tilføjedes. Paa Vaabenhusgavlen findes en Solskive med Frederik V's Navnetræk, Aarstallet 1756 samt vistnok Bogstaverne P L S W.

Altertavlen er i Renæssancestil med et nyere Maleri (den korsfæstede) af Aarup i Skanderborg. Paa Alteret findes en 7-armet Lystestage, hvorpaa staar: *Til Minde om Gaardejer Niels Jensen af Mjesing, død 18—8—1915.* Paa Alterkalken læses denne Indskrift: *Sal: Petter Zeibig Ober Förster og Sal: F: Margaretha Von Gabbels Hafver Forært Den Kalk og Desch til Messing Kierke. Ao: 1684.*

¹⁾ Hjelmslev Herreds Tingbog.

Granitdøbefont med Løvefigurer m. m. To nye Lysekroner. Paa den ene staar: *Skænket til Mjesing Kirke Julen 1913 af Veteran og Dbm. P. Chr. Jørgensen, Mjesing.*

Smukt udskaaren Prædikestol fra 1613. Herpaa

Mesing Kirke.

læses: HERREN/ FORFR/EMMER HO/H · I C · F · C
 RASMVS
 — JENSSE M · D · C · XIII
 N

Kirkens Indre var i 1857 fornyet. Orglet blev skænket 1885 af Rasmus Christiansen.

Naar der i Pontoppidans »Danske Atlas« staar, at Klokken er støbt 1591 af Jens Rasmussen, er det ikke fuldt korrekt. Indskriften lød: ANNO · SALVTIS · M ·

D · LXXXXXI · IENS · ASMVS · SMIT · MEF · VERBVM · DOMINI · MANET · IN · AETERNVM · FECIT. Ordene er lidt forkert anbragt, men skal i Oversættelse læses: I Frelsens Aar 1591 gjorde Jens Asmus (sen?) Smit mig. Herrens Ord forbliver evindeligt. — Aarstallet skal sikkert være 1591, men der er ved Støbningen kommet et X for meget. Klokken blev omstøbt for nogle Aar siden med den gamle Indskrift tildels rettet, men med et Par nye Fejl. Derefter følger en ny Tilføjelse, hvorefter Indskriften nu lyder: ANNO · SALVTIS · MDLXXXI · IENS · ASMVS · SMITME · / FECIT · VERBVM (osv.) / DE · SMITHSKE · STØBERIER · I · AALBORG · GJORDE · MIG · OM · AAR · 1928.

Ved Kirkegaardsdiget ligger nogle gamle Vinduesoverliggerere fra Kirkens tilmurede Vinduer. Den gamle Trælaage blev for et Par Aar siden afløst af en smuk Kirkegaardsportal. Paa en Sten er indhugget: *Opført af Edele og Ole Lund Miesinggaard 1930.*

En Tyv, Mads Jespersen, havde ca. 1632 stjaalet et Alterklæde og en Bog fra Mesing Kirke. Alterklædet solgte han i Ommestrup i Randers Amt for noget Mad, og Bogen solgte han i Skæring nord for Aarhus til Rasmus Jensens Kone Elle¹⁾.

Inde i Vaabenhuset (?) har der været en Gabestok. En for faa Aar siden afdød Mand (f. 1826) har som Dreng set en Person, der var dømt for et eller andet utilbørligt Forhold, staa i denne Gabestok. Det afdøde Øjenvidne til denne middelalderlige Straffemetode blev engang spurgt om, hvad de da gjorde ved Manden i Gabestokken. »Ja vi spyttede jo paa ham«, svarede han.

Kirken tilhørte 1687 Kongen og midt i forrige Aarh. en Mand i Viborg. Han solgte den til 8 Bymænd i Mesing. Da disse kom hjem efter at have afsluttet Handelen, syntes de øvrige Bymænd, at Prisen, de havde givet, var for høj, og vilde ikke være med i Købet. Da de nu i nogen Tid havde betalt Tiende til de 8, fortrød de, at de ikke var blevet Medejere. Men de 8 stillede da som Betingelse for Optagelsen, at de maatte beholde Kirke-Engen for deres egen Part, hvilket ogsaa skete.

¹⁾ Saml. til jysk Hist. og Top, 4. r. VI, 339.

Lærere ved Mesing Skole.

1787. Søren Nielsen, f. ca. 1730, g. 1) m. N. N., 2) m. Bodil Madsdatter, f. ca. 1742.
1801. Peder Jensen, f. 1768, g. m. Ane Sørensdatter, f. 1763. (1834—50). Søren Knudsen, f. 1779, g. m. Mette Mikkelsdatter, f. 1797. Datter: Johanne.
1860. Wilhelm Eggert Waldemar Smith, f. i Hasle paa Bornholm ²⁶/₁ 1834 (S. af Sognepræst Lauritz S. og Margrethe Hedevig Becker); var 1860 ugift.
- 186.. Nielsen Glarbo, kom senere som pensioneret til Skanderborg.
- 1864—98. Anders Knudsen fra Sander ved Odder, g. m. Ane Kirstine Johnsen fra Hørslevbole.
- 1898—1901. Jens Peter Christensen, blev ⁷/₉ 1901 Førstelærer i Hørning (se dér).
- 1901—04. Peder Nielsen Mygind, f. i Drejens ²⁶/₆ 1870 (en Husmandssøn), dimit. fra Vesterbros Seminarium 1890, kaldet til Mesing ⁷/₁₀ 01, til Førstelærer i Taps ved Kolding ²²/₈ 04.
- 1904—09. Ernst Emil Ernstsens, f. i Haldum ⁵/₁₀ 1877, dimit. fra Nørre-Nissum 1899, Enelærer ved Fannerup Skole, kaldet til Mesing ¹/₁₁ 04, til Tirstrup i Randers Amt ⁹/₆ 09.
- 1909—29. Hans Lauritz Schmidt Juulsen, f. i Uth Skole ³⁰/₅ 1881, dimit. fra Gedved 1904, kaldet ¹/₁₀ 09, fraflyttet Embedet ¹/₁₂ 29.
- 1930—. Erling Allerslev Jensen.

Af andre Personalialia af Interesse fra Sognet kan anføres: Bertel Groesen 1767; Jens Jensen Kierchegaard 1640; Jens Rasmussen Paaske, Fæster af en Halvgaard, † kort før 1658; Rasmus Porse 1640; Rasmus Rasmussen Sveistrup 1767; Rasmus Sørensen Yde, Ejer af en halv Selvejergaard 1673; Michel Øuli 1575.
